

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

The International Journal of Economic and Social Research

2025, 21(1)

Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi ¹

Investigation of Digital Literacy Levels of University Students

Meryem USLU² , Sevcan FIRIN³ , Nihal ÖZTOP⁴

Geliş Tarihi (Received): 21.12.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 13.11.2024

Yayın Tarihi (Published): 30.06.2025

Öz: Günümüzde dijital araçlar ve bunların kullanımı hem iş hayatında hem de günlük hayatta oldukça yaygın hale gelmiştir. Özellikle iş dünyasında dijital araçların etkin bir şekilde kullanımı adaylarda aranan temel kriterler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bireylerin dijital araçları kullanabilme, anlayabilme ve kendini geliştirme becerileri dijital çağın bir gerekliliği olarak dijital okuryazarlık kavramının önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerini ve etki eden faktörleri birlikte incelemektir. Bu kapsamda çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formunda katılımcıların demografik bilgilerine yönelik ifadeler ve "Dijital Okuryazarlık" ölçeğine yer verilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 26.0 ve LISREL paket programlarından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırma kapsamına dahil edilen öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri hem ölçeğin genel düzeyi hem de alt boyutları olan tutum, teknik, bilişsel ve sosyal boyutunun ortaya düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri, cinsiyete, program türüne, sürekli internet bağlantısı olup olmamasına, anne ve baba eğitim durumuna, öğrencinin mezun olduğu lise türüne ve internette geçirilen süreye göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Çalışmada dijital okuryazarlığın alt boyutlarına göre incelenmesi ve örneklemde yer alan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile okudukları programların sosyal ve teknik içerikli programlar bazında değerlendirilmiş olması çalışmaya özgünlük katmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Okuryazarlık, Okuryazarlık

&

Abstract: Nowadays, digital tools and their use have become quite common in both business and daily life. Especially in the business world, the effective use of digital tools is among the main criteria sought in candidates. When evaluated in this context, the ability of individuals to use, understand and improve themselves using digital tools reveals the importance of the concept of digital literacy as a necessity of the digital age. Therefore, the aim of this study is to examine the digital literacy levels of vocational school students and the influencing factors together. In this context, the survey method was used as a data collection tool in the study. In the questionnaire form, statements about the demographic information of the participants and the "Digital Literacy" scale were included. SPSS 26.0 and LISREL package programs were used to analyze the data. As a result of the research, it was determined that the digital literacy levels of the students included in the scope of the research were at the middle level of both the general level of the scale and its sub-dimensions, which are the attitude, technical, cognitive and social dimensions. In addition, students' digital literacy levels differ significantly according to gender, program type, whether they have a continuous internet connection, mother and father's education level, the type of high school the student graduated from and the time spent on the internet. Examining digital literacy according to its sub-dimensions and evaluating the digital literacy levels of the students in the sample and the programs they studied on the basis of social and technical programs adds originality to the study.

Keywords: Digitalization, Digital Literacy, Literacy

Atıf/Cite as: Uslu, M., Fırın, S. ve Öztıp, N. (2025). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(1), 205- 223.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2005 – Bolu

¹ Bu araştırma 5-7 Ekim tarihinde 11. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumunda sunulan bildirinin daha kapsamlı halidir.

² Dr. Öğr. Üyesi Meryem USLU, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Altıntaş MYO, meryem.uslu@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1953-3777 (Sorumlu Yazar)

³ Dr. Öğr. Üyesi Sevcan FIRIN, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş MYO, sevcan.firin@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8914-100X

⁴ Öğr. Gör. Nihal ÖZTOP, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş MYO, nihal.oztop@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0739-1086

1. Giriş

Teknolojinin gelişimiyle değişim hızının zor farkına varıldığı bu dönem “dijital” kavramını ortaya çıkarmakta ve bu değişim bireylerin yaşamına hızla nüfuz etmektedir. Hem bireyler eğitim, sosyal ve iş hayatlarında değişime uyum sağlamak durumunda kalırken; hem de örgütler her alanda hızla ilerleyebilmek için dijital çağın yarattığı değişime ve yeniliklere ayak uydurmak durumundadır. Bu durum bireylerin bilgiye erişme ve paylaşma biçimini değiştirmekte dijital araçların kullanımını zorunlu kılmaktadır. Böylece bireyler dijital araçlar aracılığıyla bilgiyi, yapılandırma, işleme ve ileme sürecine dönüştürmektedirler (Gialamas, Nikolopoulou ve Koutromanos, 2013:1-2).

Yaşadığımız yüzyıl farklı teknolojileri doğru şekilde kullanmanın, doğru bilgiye ulaşmanın önemini arttırmakta ve dijital okuryazarlık kavramını gündeme getirmektedir. Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010:285) çalışmasında okuryazarlığın geliştirilebilir bir yetenek olduğunu açıklamaktadır. Bu kavramı termometreye benzeterek bireyin ne derece okuryazar olduğunun önemini vurgulamaktadır. Okuryazarlık, günden güne gelişmekte ve farklı kavramlarla farklı alanlarda doğmaya başlamaktadır. Gelişen kavramlardan biri de dijital okuryazarlıktır. Dijital okuryazarlık, bireylerden istenilen beceri, davranış kalıbı olarak görülmekte ve adeta çağa ayak uydurmanın bir şartı olarak kabul edilmektedir. Dijital okuryazarlık ilk olarak Paul Gilster (1997) tarafından ortaya atılmış ve kavram genel olarak çeşitli dijital kaynaklardan gelen bilgileri anlama ve kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Bawden, 2008:18). Kress (2005:17), ortaya atılan bu kavrama yönelik kitabın (veya genel olarak basılı medyanın) hakimiyetinden ekran ortamının (özellikle bilgisayar ekranının) hakimiyetine doğru bir geçiş olduğunu altını çizmektedir. Bu geçiş bireylerde dijital okuryazarlığın gerektirdiği (teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal) becerileri kapsayacak şekilde okuryazarlık öğreniminin hangi yollarla geliştirilmesi gerektiğini düşünmeye yönlendirmektedir. Dijital okuryazarlık geliştirilmesinde bireyler, dijital ortamda dijital içeriğe nasıl erişeceklerini, içeriği nasıl oluşturacaklarını ve nasıl sentezleyeceklerini öğrenmektedirler. Ayrıca bireyler siber tehlikeleri ve güvenilir olmayan dijital ortamları kolay algılama ve karşılaşılabilecek tehlikeleri önceden fark edebilme yeteneğine de erişebilmektedirler.

Özetle hayatın her alanına dokunan bu dönüşüm trendi, istihdam alanında zincir bir etki yaratmaktadır. Bunun sonucunda da örgütler dijital iş hayatında, dijital araçların teknik kullanımına hakim olabilmek, teknolojiyi iyi kullanabilmek doğru, güvenilir bilgiye ulaşabilmek ve iletişim kurabilmek gibi birçok özelliğe sahip adayları örgütlerine çekmek istemektedirler. Dolayısıyla dijital dönüşümün etkisiyle yeni nesil teknolojilere sahip olan örgütler de işgören adaylarına cazip hale gelmeye başlamaktadır. Cazip gelen bu durumun özellikle de dijital yerliler olarak adlandırılan ve en çok dijital ayak izi bırakan üniversiteden mezun olacak veya yeni mezun bireyleri yani gençleri etkilediği söylenebilir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerini çeşitli faktörlerle birlikte incelemektir.

2. Dijital Okuryazarlık Kavramı

Dijitalleşme sadece ekonomik büyümenin itici gücü değil, aynı zamanda olumlu değişiklikleri etkileyen kilit faktörlerden biridir (Bejakovic & Mrnjavac, 2020:921). Son yıllarda yeni dijital teknolojiler bireyler, örgütler ve genel olarak toplum için önemli değişiklikleri beraberinde getirmekte ve örgütlerin kullanımına sunulan büyük miktarda dijitalleştirilmiş veri, yeni bir değer yaratma kaynağı olarak görülmektedir (Martínez-Caro, Cegarra-Navarro, & Alfonso-Ruiz, 2020: 1). Dijitalleşmiş veriler birçok alanda yer almaya başlamaktadır. Bunun sonucunda da verilerin anlaşılır olması, doğru yorumlanması ve değerlendirilmesi dijital okuryazarlık kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Dijital okuryazarlık, hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak dijital teknolojilerle öğrenmenin teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal perspektiflerini kapsayan daha geniş bir terim olarak anlatılmaktadır (Ng, 2012:1066). Bununla birlikte dijital okuryazarlık, konu ile ilgili geliştirilen fikirlerin vurgulanmasını ve bilginin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini öngörmektedir. Ayrıca dijital okuryazarlık akıllı analiz ve sentez konusunda gerekli görülen belirli beceri ve tekniklerden oluşmaktadır. (Martin, 2008:2). Başka bir

tanıma göre ise dijital okuryazarlık, yalnızca yazılımı kullanma veya dijital bir cihazı çalıştırma becerisinden daha fazlasını içermekle birlikte kullanıcıların dijital ortamlarda etkili bir şekilde çalışabilmesi için ihtiyaç duyduğu çok çeşitli karmaşık bilişsel, motor, sosyolojik ve duygusal becerileri de içermektedir (Eshet-Alkalai, 2004:93). Sonuç olarak dijital okuryazarlık kavramı, bilgiyi anlama ve daha da önemlisi teknolojinin sunabileceği çeşitli formatlardaki bilgileri değerlendirme, entegre etme ve öğrenilenleri sergileme becerisi ve kabiliyeti olarak değerlendirilebilir.

Covello (2010:4) dijital okuryazarlığın alt yapısını, bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, iletişim okuryazarlığı, görsel okuryazarlık ve teknoloji okuryazarlığı olarak alt disiplinlere ayırmaktadır. Bilgi okuryazarlığı, doğru kaynağı bulabilmek ve bu kaynağı etkin bir şekilde analiz ve sentez edebilmek; bilgisayar okuryazarlığı doğru yazılım programlarını pratik bir şekilde kullanabilmek; medya okuryazarlığı basılı olan ve basılı olmayan mesajlardaki bilgilere erişebilmek ve değerlendirebilmek; iletişim okuryazarlığı, elektronik ve teknolojik araçları etkili bir şekilde işbirliği içinde kullanabilmek; görsel okuryazarlık görsel olarak sunulan bilgileri okumak, anlamak ve yorumlayabilmek; teknoloji okuryazarlığı ise bilgisayar becerilerini ve üretkenliği artırmak için bilgisayar teknolojisini iyi kullanabilmek olarak açıklanmaktadır. Chetty vd. (2018:11) ise çalışmasında beş alt disiplini (bilgi, bilgisayar, medya, iletişim ve teknoloji okuryazarlığı) tanımlayan ve özellikle öğrencilerin belirli bir aracı kullanması gereken şekilde üç bileşenden (teknik, bilişsel ve etik) etkilendiği öne sürülmektedir. Bilgi, bilgisayar, medya, iletişim ve teknoloji okuryazarlığı alt disiplinleri, kaynağa erişim, kullanılması, değerlendirilmesi ve bunların yapılmasında diğer bireylerin haklarına saygı duyulması, telif hakları konuları ve iş kurallarına uygun olması şeklinde teknik, bilişsel ve etik bileşenler perspektifiyle ele alınmaktadır. Dijital okuryazarlık disiplinler çerçevesinde oluşturulan bileşenler Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Dijital Okuryazarlığın Alt Disiplinleri ve Bileşenleri

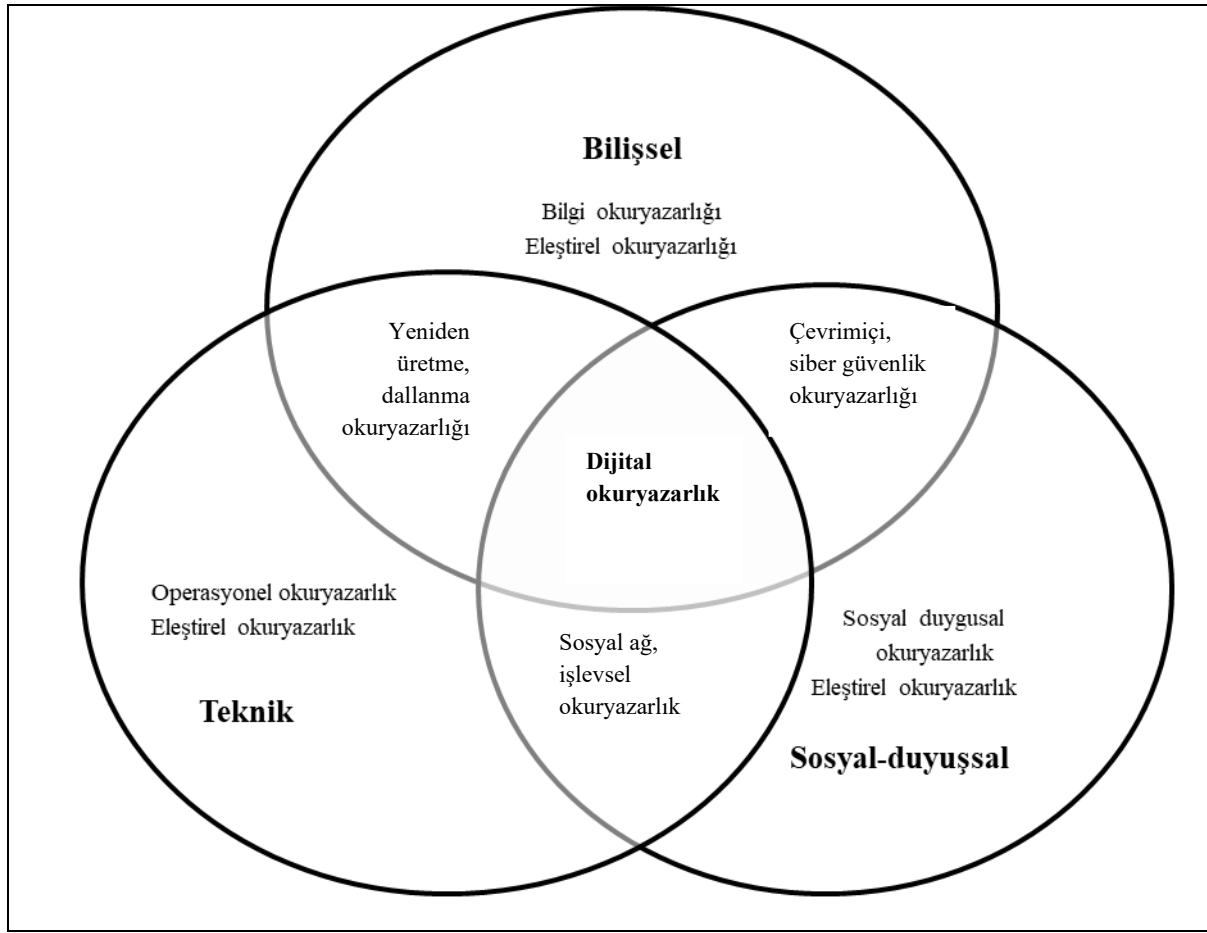
Okuryazarlık Türü	Perspektif		
	Teknik	Bilişsel	Etik
Bilgi (Dijital İçerik)	Erişim, kullanım	Sentez, değerlendirme, oluşturma	Uygun kullanım
Bilgisayar (Donanım ve Yazılım)	Kullanım	Değerlendirme, problem çözme	Uygun kullanım
Medya (Metin, ses, görüntü, video, sosyal)	Yön bulma	Eleştirme, oluşturma	Doğruluk derecesini değerlendirme
İletişim (Doğrusal olmayan etkileşim)	İçerik geliştirme ve kullanma	Eleştirme, uygulama	Uygun kullanım
Teknoloji (yaşam durumlarına göre araçlar)	Kullanım	Araçları keşfetme, değerlendirme	Uygun kullanım

Kaynak: Chetty vd., (2018)

Okuryazarlık türleri teknik bakış açısıyla ele alındığında dijital kaynaklara erişim, içerik oluşturma ve bunların oluşmasında gerekli olan dijital araçların kullanımındaki becerilerin ön plana çıkması olarak ifade edilebilir. Dijital araçları zihinsel etkinliklerle öğrenme sürecine katabilme esnekliğinin ve aynı zamanda uygulanabilirliğin olması ise bilişsel bakış açısıyla değerlendirilebilir. Dijital içeriklerin başkalarına zarar vermeden dijital etik kurallar çerçevesinde oluşturulması ve oluşturulan içeriklerin doğru davranışlara yönlendirmesi son bakış açısı olan etik bileşeniyle açıklanabilir.

Ng (2012) araştırmasında dijital okuryazarlığı teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal boyutlarıyla birlikte dijital yerlilerin dijital okuryazarlığı öğrenmeye yönelik tutum boyutu çerçevesinde değerlendirmektedir. Hamutoğlu vd. (2017:415) ise Ng (2012)’nin dijital okuryazarlık ölçeğini Türkçeye uyarladığı çalışmada tutum, teknik, bilişsel ve sosyal boyut olarak ifade etmektedir.

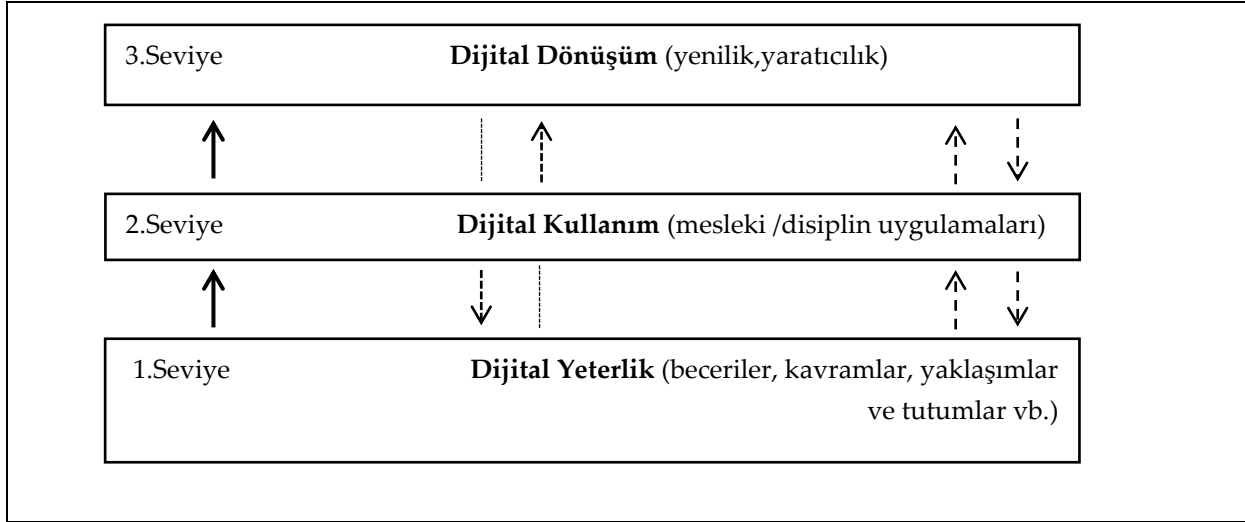
Şekil 1. Dijital Okuryazarlık Modeli

Kaynak: Ng (2012)

Ng (2012) dijital okuryazarlığın boyutları kapsamındaki modeli Şekil 1’de gösterilmiştir. Tutum boyutu, bilgi iletişim teknolojileriyle öğrenmeye karşı sergiledikleri boyutu ifade etmektedir. Altmann (2008:146) tutumu; a) bilinçli ya da bilinçsiz bir zihinsel durum; b) inanç, değer ve duygu durumu; c) davranış ve eyleme yatkın olması açısından açıklamaktadır. Diğer bir boyut olan teknik boyut, bir bilgisayarı veya diğer türdeki dijital teknolojileri kullanma becerisi anlamına gelmektedir (Audrin & Audrin, 2022:7402). Bilgiye erişimde gerekli olan veri tabanına ulaşabilme, programı kullanabilme, veri indirebilme ve elektronik mail alabilme-gönderebilme örnek olarak verilebilir. Aynı zamanda teknik boyutun içeriğinde, dijitalleşen modern çağda ihtiyaç duyulan dijitalleşmeyle ilgili bilgileri öğrenme, üretme ve bunları günlük yaşamda uygulayabilme de yer alır. Bilişsel boyut, bireylerin zihinsel becerilerini ifade etmektedir. Merak duygusuyla ortaya çıkan dijital bilgiler arasında farklılıkları anlama, ilişki kurabilme, öğrenme, kullanma ve sentezleyebilme yeteneğini içermektedir. Dijital alanda uygun dil ve anlatım kullanabilmek, sosyalleşebilmek, iletişim kurabilmek, kişisel verileri korumak, verilere sahip çıkmak, yazılı materyallerden ve yazılı olmayan dijital araçlardan elde ettiği bilgileri eleştirebilmek ve herhangi bir problem anında nasıl bir yol izleyeceğini bilmek ise sosyal-duygusal boyut kapsamında açıklanabilir. Sonuç olarak, ifade edilen boyutların hepsinin kesişiminde dijital okuryazarlık kavramının yer alması ve ayrıca üç boyutun içinde eleştirel okuryazarlığın olması dijital okuryazarlık kavramının anlaşılır olması açısından dikkat çekmektedir. Meyers ve arkadaşları (2013:361), dijital okuryazarlığın kapsamlı olmasının gerekliliğinin yanında bu anlayışın hem dijital teknolojiler hem de kişinin kendini anlaması açısından sosyal ve teknik anlayışın birlikte olmasını vurgulamaktadırlar.

Şekil 2. Dijital Okuryazarlık Düzeyleri

Kaynak: Martin ve Grudziecki (2006)

Martin ve Grudziecki'ye (2006:255) göre dijital okuryazarlığın üç seviyesi bulunmaktadır. Birinci seviye dijital yeterlik, ikinci seviye dijital kullanım ve üçüncü seviye ise dijital dönüşüm basamaklarından oluşmaktadır. Şekil 2'de dijital okuryazarlık seviyeleri gösterilmektedir. Dijital yeterlik, temel becerilerden analitik becerilere kadar hem alt hem de üst düzey düşünme becerilerini içermekte ve dijitalleşmeye ne kadar hazır ve yeterli olduğunu açıklamaktadır. Dijital kullanım, dijital yeterliğin sürdürülebilir yaklaşımı destekleyen alana özgün uygulamalarını kapsamaktadır. Son seviye olan dijital dönüşüm ise son zamanlarda bütün dünyada gündemde kalan konular arasına girmektedir. Dijital dünyaya ayak uydurmak ve dijitalleşmenin hızına yetişmek için bütün dijital teknolojiyi bütün alana yaymak, geliştirmek, uygulamak ve değer yaratmak olarak ifade edilebilir.

Dijital Yeterlik seviyesinde, bilgi iletişim teknolojilerini ve dijital medyayı kullanmak için ihtiyaç duyulan bilgiler, beceriler, kavramlar ve stratejiler yer alır. Bilgiyi etkili ve uygun kullanmada, eleştirel düşünmede, iletişim kurmada, sorunları çözmede ve içerik oluşturmada teknik becerileri de içine alan bir yeterlik düzeyidir. Ferrari (2012:4) dijital yeterlikte; **bilgi yönetimi** (bilgiyi bulma, erişme ve düzenleme); **işbirliği** (başkalarıyla bağlantı kurma ve yapıcı etkileşim); **iletişim ve paylaşım** (hesap gizliliği, güvenliği ve internet etiği); **içeriğin oluşturulması** (bilgi ve içerik bütünleştirme, düzenleştirme); **etik ve sorumluluk** (yasal çerçevelerin bilincinde, etik ve sorumlu şekilde davranmak); **değerlendirme ve problem çözme** (dijital ihtiyaçları belirlemek, sorunları dijital yollarla çözmek ve değerlendirmek); **teknik işlemler** (dijital araçlarla teknolojiyi ve medyayı kullanmak) olarak yedi alana dikkat çekmekte ve bu alanların dengeli olmasını önermektedir.

İkinci seviye olan dijital kullanım, bir önceki seviyedeki dijital yeterlikler doğrultusunda edinilen bütün bilgi ve becerileri ilgili alanda kullanabilme düzeyidir. Bireylerin elde ettiği yeterliklerin ancak kendi yaşamlarında uygulanırsa can bulacağı ve anlamlı olacağı ifade edilebilir.

Son seviye olan dijital dönüşüm ise bireylerin teknoloji adaptasyonu ile yeni değerlerin ve yeni yöntemlerin ortaya çıktığı bir değişim düzeyini kapsamaktadır. Bu değişimin odak noktası yenilik ve yaratıcılık temeline dayanmaktadır. Ebert ve Duarte (2018) dijital dönüşümü, **sosyal amaçlar** (endüstride ve toplumda daha yenilikçi ve işbirlikçi bir kültürün gelişimini teşvik etmek; dijital ortamda mükemmelliğe ulaşabilmeleri için kişilere yeni beceriler ve geleceğe yönelim sağlamak amacıyla eğitim sistemini değiştirmek; dijital iletişim alt yapılarını ve hizmet kalitesi sağlamak; dijital veriyi korumak ve dijital hizmetlerin erişilebilirliğini sağlamak) ve **ekonomik amaçlar** (yenilikçi ve yeni iş modellerini hayata geçirmek, ekonomide katma değeri artırmak, düzenleyici çerçeveyi ve teknik standartları iyileştirmek) perspektifiyle değerlendirmektedir. Örneğin Türkiye'nin dijital dönüşüm endeks raporunda; 2022 yılında,

endeksi oluşturan dört alt bileşenin de (Ekosistem, Yeterlilik, Kullanım ve Dönüşüm) endeks puanının geçen yıllara göre düştüğü görülmektedir. 2022 yılında Türkiye'nin dijitalleşme notunu aşağı çeken en önemli bileşenin "Dönüşüm" bileşenidir. Türkiye'nin dijitalleşme notunu yukarı iten bileşen ise "Yeterlilik" bileşenidir ve endeks değeri en yüksek bileşen olduğu görülmektedir. 2022 yılı endeks değeri üzerinde en olumlu etki yapan ikinci bileşen ise "Kullanım" bileşeni olduğu ifade edilmektedir (<https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/DDE-2022-Raporu-Final.pdf>).

Ng (2012:1068) çalışmasında dijital okuryazarlığı öğrenciler açısından ele almaktadır. Dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilerde olmasının öğrencilerin hem kişisel hem de akademik gelişimi açısından çok önemli ve değerli olduğunu vurgulamaktadır. Aşağıda öğrencilerde olması gereken dijital okuryazarlık becerileri sıralanmaktadır:

- Temel bilgisayar tabanlı işlemleri gerçekleştirebilmek ve günlük kullanım için kaynaklara erişebilmek.
- Araştırma ve içerik öğrenimi amacıyla bilgileri etkili bir şekilde tarayabilmek, tanımlayabilmek ve değerlendirebilmek.
- Görevleri tamamlamak, sorunları çözmek veya yeni anlayışları en iyi şekilde ortaya koyan ürünler yaratabilmek.
- Çevrimiçi topluluklarda uygun şekilde davranabilmek ve dijital olarak geliştirilmiş ortamlarda kendilerini zarar görmekten koruyabilmek.

3. Literatür Taraması

Tinmaz vd.(2022) bu çalışmayla dijital okuryazarlığa ilişkin araştırmaların ana temalarını ve kategorilerini keşfetmeyi amaçlamışlardır. Bu amaca hizmet etmek amacıyla WoS/Clarivate Analytics, Proquest Central, Emerald Management Journals, Jstor Business College Collections ve Scopus/Elsevier veritabanlarını taramışlardır. Araştırmacılar veri setine sistematik bir literatür tarama yöntemi uygulamışlar ve 2013 yılından itibaren dijital okuryazarlık makalelerinin yaygınlaştığını belirlemişlerdir. İncelenen makalelerin yaygın metodolojisinin nitel olduğunu saptamışlardır. Yapılan içerik analizi sonucunda dijital okuryazarlık, dijital yeterlilikler, dijital beceriler ve dijital düşünme olmak üzere dört ana tema belirlemişlerdir.

Reddy, Sharma ve Chaudhary (2020) çalışmalarında bilgi iletişim teknolojilerinin (BİT) gelişmeleriyle birlikte ortaya çıkan dijital okuryazarlık kavramını, dijital okuryazarlığın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmaya olan katkısını, BİT'in başta eğitim sektörü olmak üzere çeşitli sektörlerin gelişimine etkisini ve dijital okuryazarlık alanında yapılan çalışmaları belirlemek amacıyla literatür taraması yapmışlardır. Bunun sonucunda bilgi iletişim teknolojilerini sürdürülebilir kalkınma hedeflerine bağlayan dört aşamalı bir model geliştirmişlerdir.

Park, Kim ve Park (2020) bu çalışmalarında, dijital okuryazarlık ve ilgili kavramların 2000 yılından bu yana özellikle eğitim alanındaki araştırma eğilimlerini incelemeyi amaçlamaktadırlar. Bu amaçla, dijital okuryazarlıktaki anahtar kelimeleri, ortak yazarlığı ve alıntı yapılan yayınları scientometri yöntemiyle analiz etmişlerdir. Dergi makalelerini Web of Science'da "dijital okuryazarlık", BİT okuryazarlığı", "bilgi okuryazarlığı" ve "medya okuryazarlığı" olmak üzere dört anahtar kelimeyi kullanılarak taramışlardır. Dijital okuryazarlığın; okuryazarlığı, BİT'i, İnternet'i, bilgisayar becerisi yeterliliğini, bilimi, hemşireliği, sağlığı ve dil eğitimini geniş ölçüde kapsayan çok disiplinli bir alan olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca dijital okuryazarlık araştırmasındaki katılımcıların veya çalışma konularının ilkökul öğrencilerinden profesyonellere kadar değişmekte olduğunu ve ortak yazarlık kümelerinin Amerika ve Avrupa'daki ülkelere göre farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Oh vd.(2021) bu sistematik incelemede, yaşlı yetişkinler arasında dijital okuryazarlığı değerlendiren çalışmaları tanımlamayı, eleştirel olarak değerlendirmeyi ve mevcut çalışmalarda kullanılan dijital okuryazarlık araçlarının, Avrupa Komisyonu'nun Dijital Yeterlilik (DigComp) Çerçevesini kullanarak yaşa

uygun dijital okuryazarlık unsurlarını nasıl ele aldığını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Yaşlı yetişkinler arasında dijital okuryazarlığı değerlendirmek için doğrulanmış araçları kullanan çalışmalar için elektronik veritabanlarını araştırmışlardır. Dahil edilen tüm çalışmaların kalitesini Crowe Kritik Değerlendirme Aracını (CCAT) kullanarak değerlendirmişlerdir. Mobil Cihaz Yeterlilik Anketinin (MDPQ) yaşlı yetişkinlerin dijital okuryazarlığını ölçmek için uygun olduğu sonucuna varmışlardır.

Nguyen ve Habok (2023) araştırmalarında, öğretmenlerin dijital okuryazarlığını değerlendiren araçlara ilişkin literatürü, yeni araştırmacıların değerlendirmede odaklandığı ana yönleri, değerlendirme için kullanılan araç türlerini, güvenilirlik ve geçerlilik raporlarını çerçeve belirlemek amacıyla gözden geçirmişlerdir. Bunun sonucunda, akademisyenlerin öğretmenlerin eğitim teknolojisi kullanımında, öğretme ve öğrenmede, mesleki gelişimde ve öğrencilere destek sağlamada dijital yeterliliğe odaklandıklarını belirlemişlerdir. Diğer araştırmacılar ise eğitimcilerin teknolojiyi öğrenci çıktılarının değerlendirilmesinde, uygulama veya öğrenmeyi geliştirmek için öğrencilere teknolojiyi kullandırma konusunda yetki verme yeteneklerine odaklandıklarını belirlemişlerdir.

Li ve Yu (2022) çalışmalarında, COVID-19 salgınının öğretmenlerin mesleki rolü, memnuniyeti, dijital okuryazarlığı, yüksek eğitim uygulamaları ve sürdürülebilir eğitim üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma; salgının öğretmenlerin profesyonel rollerinin karmaşık bir şekilde değişmesine, çevrimiçi öğretim sürecinin öğretmenlerin görevlerinin artmasına ve bunun da öğretmenlerin memnuniyetinin azalmasına yol açtığını göstermiştir. Ayrıca çalışma, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyi, kariyer tatmini ve mesleki rollerinin anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Ervianti, Sampelolo ve Pratama (2023) araştırmalarında, dijital okuryazarlığın, Endonezya Hristiyan Toraja Üniversitesi'ndeki Eğitim Teknolojisi çalışma programı öğrencilerinin öğrenme sonuçları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla 2021 yılı Eğitim Teknolojileri öğrencilerinden rastgele olmayan örnekleme teknikleri kullanılarak 49 öğrenciyi belirlemişler ve araştırmanın örneklemini oluşturmuşlardır. Betimsel analiz ve çıkarımsal analiz kullanılarak sonuçlara ulaşmışlardır. Öğrencilerin dijital okuryazarlığının öğrenme üretilmesinde kullanılmasıyla oldukça alakalı olduğunu tespit etmişlerdir. Dijital okuryazarlığın ve öğrencilerin öğrenme çıktıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Aksoy, Karabay ve Aksoy (2021) Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi devlet ilkokullarında 2020-2021 eğitim öğretim yılında görev yapan sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerini demografik özellikler bağlamında incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin kendilerinin dijital okuryazarlık düzeyini yüksek buldukları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olmadığı, yaş ile dijital okuryazarlık düzeyi arasında ters yönlü bir ilişki olduğu, en yüksek düzeyde okuryazarlığın lisansüstü eğitim almış öğretmenlerde olduğu, 21-25 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin daha az kıdemli öğretmenlerden daha düşük düzeyde dijital okuryazar olduğu belirlenmiştir.

Pala ve Başbüyük (2020) Erzincan ilindeki 18 ortaokulda 2017-2018 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören, beşinci sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık seviyelerini çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyi ile yerleşim yeri, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba mesleği, sosyal bilgiler dersi karne notu, evlerinde bilgisayar veya tablet olması durumu, evlerinde internet bağlantısı olması durumu ve internete bağlanma sıklığı ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Duran ve Özen (2018) araştırmalarında, 2018 ilkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programı ile 2017-2018 eğitim-öğretim yılında kullanılan ilkokul ve ortaokul Türkçe ders kitabındaki metinler ve etkinliklerde dijital okuryazarlık kavramının yer bulma durumunu incelemişlerdir. Yapılan içerik analizi sonucunda öğretim programlarında dijital okuryazarlığa çeşitli başlıklar altında değinildiği görülmüştür. Ders kitapları incelendiğinde 1.ve 2. Sınıflarda dijital okuryazarlıkla ilgili kazanımlara yer verilmediği, 3. sınıflarda dijital okuryazarlıkla ilgili metinlere ve etkinliklere yer verildiği, 4. Sınıflarda ise herhangi bir

kazanıma ve etkinliğe yer verilmediği görülmüştür. 5. ve 6. sınıflarda Türkçe kitaplarında dijital okuryazarlık ile ilgili metin ve etkinliklere rastlanırken 7. ve 8. sınıflarda sadece etkinliklere rastlanmıştır.

Kul (2020) çalışmasında dijital okuryazarlık dersi, dijital okuryazarlık düzeyi ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla Atatürk Üniversitesi Mühendislik son sınıf öğrencilerine dijital okuryazarlık dersi verilmiştir. Ders öncesinde ve sonrasında dijital okuryazarlık anketi uygulanmıştır. Verilen dijital okuryazarlık dersinin öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinde ve internet bağımlısı olma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Hamutoğlu, Savaşçı ve Sezen-Gültekin (2019) bu çalışmada, Türkiye'deki bir devlet üniversitesinin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde kayıtlı öğretmen adaylarının e-öğrenme ve dijital okuryazarlık becerilerine yönelik tutumlarının araştırılmasını amaçlamışlardır. Çalışmada ayrıca e-öğrenme ve dijital okuryazarlık becerilerinin cinsiyete ve önceki e-öğrenme deneyimine göre farklılık gösterip göstermediğinin yanı sıra tutumları ile dijital okuryazarlık becerileri arasındaki potansiyel ilişki de araştırılmıştır. Bu amaçla katılımcılara beş hafta süren deneysel bir eğitim verilmiştir. Yapılan analizler, deneysel eğitimin öğretmen adaylarının e-öğrenme platformlarına yönelik tutumları üzerinde etkin olduğunu ve eğitimin dijital okuryazarlığın en önemli yordayıcılardan biri olduğunu göstermiştir.

4. Araştırma Metodolojisi

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin çeşitli faktörler açısından incelenmesidir. Günümüzde hızla gelişen dijitalleşme, hem iş hayatında hem de sosyal hayatta etkisini göstermektedir. Teknolojinin hızla gelişmesi hem bireylerin hem de kurumların bu değişime ayak uydurmasını zorunluluk haline getirmiştir. Özellikle iş dünyasında dijital araçların etkin bir şekilde kullanımı, bu konudaki becerilerinin artırılması, adaylarda aranan temel kriterlerden birisi haline gelmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde bireylerin dijital araçları kullanabilme, anlayabilme ve kendini geliştirme becerileri dijital çağın bir gerekliliği olarak dijital okuryazarlık kavramının önemini ortaya koymaktadır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtlılıkları

Araştırmanın kapsamını Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş Meslek Yüksekokulunda 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde kayıtlı 346 aktif öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilere Google formlar aracılığıyla online anket gönderilmiş ve 209 tane öğrenciden geri dönüş sağlanmıştır. 350 kişiden oluşan bir evrenin en az 185 kişiden oluşan bir örneklem tarafından temsil edilebileceği ifade edilmektedir (Sekeran 1992:253, akt. Altunışık vd. 2010:135). Dolayısıyla araştırma örnekleminin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın kısıtlılıklarından birisi evrenin tamamına ulaşılamaması ve araştırmanın yalnızca Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş Meslek Yüksekokulunda gerçekleştirilmesidir. Ayrıca araştırmanın sonuçları dahil edilen öğrencilerin sorulara verdiği cevaplar neticesinde belirleneceğinden verilen cevapların doğru olduğu varsayılmaktadır.

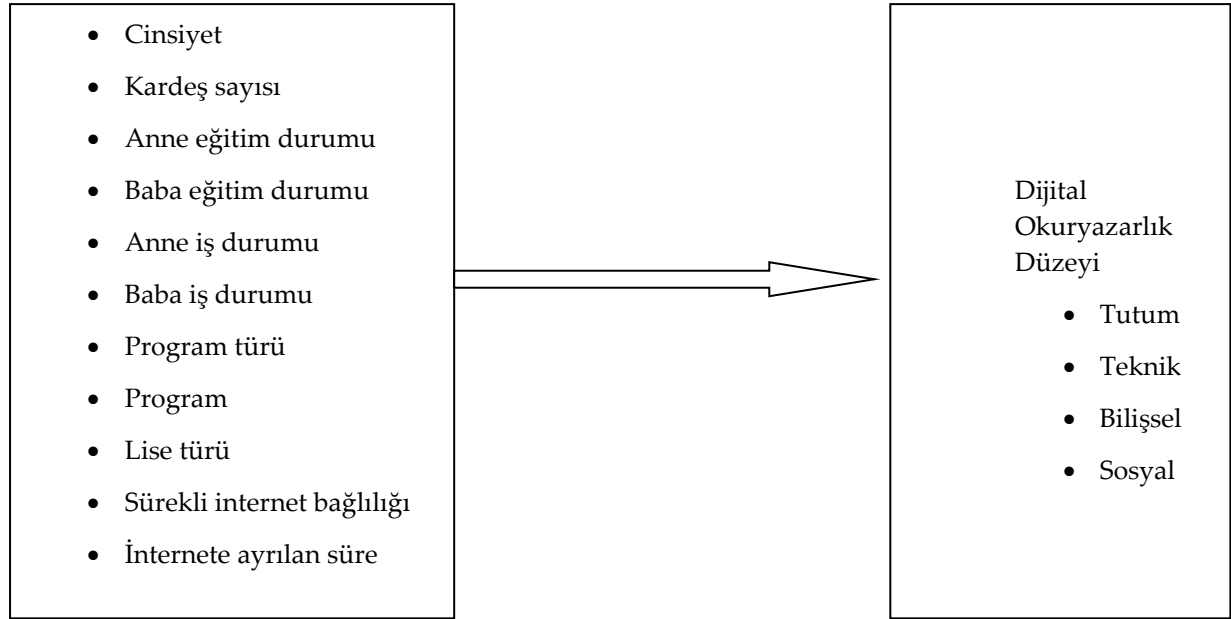
4.3. Veri Toplama Yöntemi, Araştırma Modeli ve Hipotezler

Araştırmanın veri toplama yöntemi, sosyal bilimlerde en çok kullanılan yöntemlerden biri olan anket yöntemidir. Yapılan literatür taraması neticesinde anket formu hazırlanmıştır. Araştırmada doğru sonuca ulaşabilmek için minimum sayının üzerine çıkılması hedeflenmiş ve araştırma evrenini oluşturan 346 öğrenciden 206 tanesine ulaşım sağlanmıştır. Anket formu tamamlandıktan sonra öğrencilere online anket gönderilmiştir (25.10.2023 tarih ve 2023/10 sayılı etik kurul izni alınmıştır).

Araştırmada Ng (2012) tarafından geliştirilen Hamutoğlu vd. (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan "Dijital Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Tutum, teknik, bilişsel ve sosyal olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır.

Araştırma modeli aşağıda Şekil 3'te gösterilmiştir:

Şekil 3. Araştırma Modeli

Şekil 3'te araştırma modeli gösterilmiştir. Model incelendiğinde üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Bu değişkenler aracılığıyla belirlenen araştırma hipotezleri ise şu şekildedir:

H₁: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₂: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₃: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₄: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₅: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₆: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri baba çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₇: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri program türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₈: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri programa göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₉: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri lise türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₁₀: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri sürekli internet bağlantısı olup olmamasına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H₁₁: Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri internette geçirilen süreye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

4.4. Verilerin Analizi

Anket yöntemiyle elde edilen veriler araştırmanın amacı doğrultusunda düzenlendikten sonra analize hazır hale getirilmiş ve ilgili kodlamalar yapılmıştır. İstatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics 25 Paket Programı kullanılmıştır.

4.5. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analiz sonuçlarından betimletici istatistiklere, güvenilirlik analizine, T-Testi ve Anova analizlerine yer verilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2.'de gösterilmiştir:

Tablo 2. Demografik Özellikler

Katılımcıların Bireysel Özellikleri	Grup	Sıklık	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	161	77
	Erkek	48	23
	Toplam	209	100
Yaş	17-20	90	43,1
	21-24	104	49,8
	25-28	7	3,3
	29 ve üzeri	8	3,8
	Toplam	209	100
Kardeş sayısı	1	58	27,8
	2	48	23
	3	49	23,4
	4	25	12
	5 ve üzeri	21	10
	Kardeşim yok	8	3,8
	Toplam	209	100
Anne eğitim durumu	İlkokul	132	63,2
	Ortaokul	47	22,5
	Lise	25	12
	Üniversite	5	2,4
	Toplam	209	100
Baba eğitim durumu	İlkokul	92	44
	Ortaokul	52	24,9
	Lise	50	23,9
	Üniversite	15	7,2
	Toplam	209	100

Anne çalışma durumu	Kamu	7	3,3
	Özel sektörde	30	14,4
	Emekli	4	1,9
	Ev hanımı	166	79,4
	Annem vefat etti	2	1
	Toplam	209	100
Baba çalışma durumu	Kamu	32	15,3
	Özel sektör	74	35,4
	Emekli	71	34
	Çalışmıyor	21	10
	Babam vefat etti	11	5,3
	Toplam	209	100
Program türü	Teknik	152	72,7
	Sosyal	57	27,3
	Toplam	209	100
Program	Posta Hizmetleri	34	16,3
	Nüfus ve Vatandaşlık	34	16,3
	Laboratuvar	88	42,1
	Teknolojisi		
	Gıda Kalite Kontrol	26	12,4
	Gıda Teknolojisi	27	12,9
	Toplam	209	100
Lise türü	Anadolu Lisesi	97	46,4
	Meslek Lisesi	90	43,1
	Diğer	22	10,5
	Toplam	209	100
Sürekli internet bağlantısı	Evet	166	79,4
	Hayır	43	20,6
	Toplam	209	100
Var mı?			
İnternete ayrılan süre	1 saatten az	13	6,2
	1-2 saat	58	27,8
	3-5 saat	112	53,6
	6 saat ve üzeri	26	12,4
	Toplam	209	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya dahil edilen öğrencilerin %77'si kadın, %23'ü erkek; yaş aralığı ise %49,8'le en yüksek oranla 21-24'tür. Öğrencilerin anne- baba eğitim durumları çoğunlukla ilkokul (%63,2-%44), anne çalışma durumları incelendiğinde %79,4'ünün ev hanımı, baba çalışma durumlarının ise en yüksek oranla (%35,4) özel sektör olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %73,7'sinin teknik, %27,3'ünün sosyal bölümde eğitim gördüğü; programlarına bakıldığında da %16,3'ünün posta hizmetleri ve nüfus ve vatandaşlık, %42,1'inin laboratuvar teknolojisi, %12,4'ünün Gıda Kalite Kontrol ve Analizi, %12,9'unun da Gıda Teknolojisi programındadır. Lise türlerine bakıldığında %46,4'ünün Anadolu Lisesi, %43,1'inin Meslek Lisesi ve %10,5'inin ise diğer lise türleri şeklinde dağılım göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin %79,4'ünde sürekli internet bağlantısının olduğu ve %53'6 ile en yüksek oranla internete 3-5 saat arasında bir zaman dilimi ayırdıkları ortaya konulmuştur.

Tablo 3. Kullanılan Dijital Araçlar

Dijital araç	N	Yüzde
Telefon	209	%63,5
Laptop	84	%25,5
Bilgisayar	13	%4
Tablet	23	%7
Toplam	329	%100

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin en çok kullandığı dijital aracın akıllı telefonlar (%63,5) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. İnterneti Kullanma Amacı

İnternet kullanma amacı	N	Yüzde
Sosyal medya	180	%37,9
Oyun- eğlence	66	%13,9
Haber-güncel gelişmeler	130	%27,4
Eğitim- araştırma	99	%20,8
Toplam	475	%100

Tablo 4'e göre öğrenciler interneti ağırlıklı olarak sosyal medyayı (%37,9) ve haber-güncel gelişmeleri (%27,4) takip etmek amacıyla kullandıkları ortaya konulmuştur.

Tablo 5. Kullanılan Sosyal Ağlar

Kullanılan sosyal ağlar	N	Yüzde
Instagram	197	%34,9
Youtube	89	%28,4
Twitter	160	%15,8
Facebook	41	%7,3
LinkedIn	13	%3,3
Threads	20	%3,5
Diğer	44	%7,8
Toplam	475	%100

Öğrencilerin kullandıkları sosyal ağların gösterildiği Tablo 5'e bakıldığında ise Instagram (%34,9), Youtube (%28,4) ve Twitter'ın (%15,8) ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6. Dijital Okuryazarlık Ölçeğine İlişkin Bilgiler

	Değişken	N	Ort.	S.S.
Dijital okuryazarlık	Tutum	209	3,77	0,69
	Teknik	209	3,79	0,66
	Bilişsel	209	3,86	0,78
	Sosyal	209	3,42	0,86
	Genel	209	3,74	0,60

Tablo 6’da dijital okuryazarlık ve alt boyutlarına ilişkin ortalamalara yer verilmiştir. Buna göre ölçeğin genel ortalaması değerlendirildiğinde öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri orta seviyede olup 3,86 ortalama ile bilişsel boyut diğerlerine göre daha yüksektir.

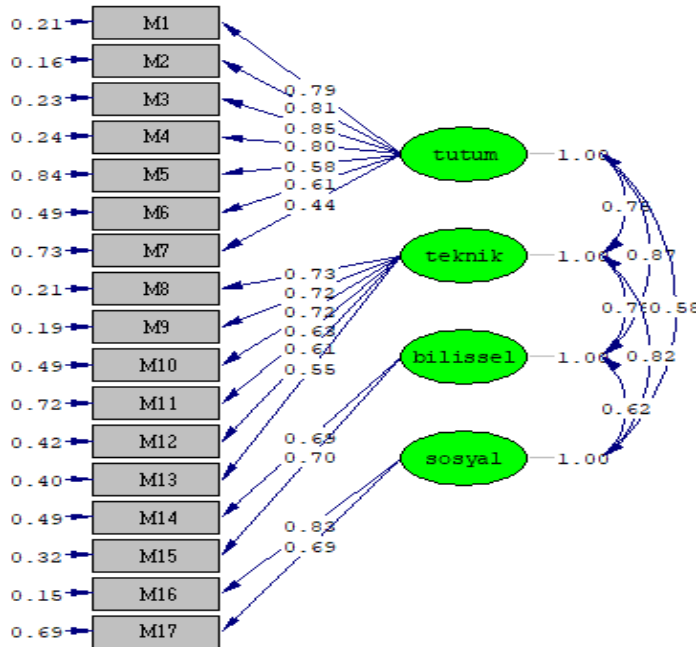
Tablo 7. Ölçeğin Alfa Katsayıları

Faktörler	Madde sayısı	Cronbach Alfa (α)
Tutum	7	0,756
Teknik	6	0,738
Bilişsel	2	0,803
Sosyal	2	0,836
Genel	17	0,920

Tablo 7’de göre 17 ifadeden oluşan dijital okuryazarlık ölçeğinin genel güvenilirlik oranı 0,920 olup alt boyutlarından tutum boyutu 0,756, teknik boyutu 0,738, bilişsel boyut 0,803 ve sosyal boyut 0,836’dır. Bu değerlere göre ölçeğin genel ve alt boyutlarının güvenilirliği oldukça yüksektir.

Dijital okuryazarlık ölçeğine ait boyutların geçerliliğini sağlamak üzere yapısal eşitlik modeli ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve DFA path diyagramı Şekil 4’te gösterilmiştir:

Şekil 4. Dijital Okuryazarlık Ölçeğine İlişkin DFA Sonucu

Şekil 4’e göre dijital okuryazarlık ölçeğinin 17 tane gözlenen değişkeni ve 4 tane de gizil değişkeni bulunmaktadır. Gizil değişkenler tutum, teknik, bilişsel ve sosyal boyuttur.

Ölçeğe ait DFA modeli uyum iyiliği kriterleri de Tablo 8’de gösterilmiştir:

Tablo 8. Kariyer Memnuniyeti DFA Modeli Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Kriterleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Kariyer Memnuniyeti Ölçeğine Ait Değerler
χ^2/sd	≤ 3	≤ 5	3,15
RMSEA	$0 < RMSEA < 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.10$	0,10
SRMR	$0 \leq SRMR < 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0,07
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$	0,94
NNFI	$0.95 \leq NNFI \leq 1$	$0.90 \leq NNFI \leq 0.95$	0,95
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1$	$0.90 \leq CFI \leq 0.95$	0,96
IFI	$0.95 \leq IFI \leq 1$	$0.90 \leq IFI \leq 0.95$	0,96

Kaynak: Engel&Moosbrugger, (2003)

Tablo 8’de yer alan değerler araştırmada kullanılacak ölçeğin uygunluğunu göstermektedir. Buna göre χ^2/sd , NFI, NNFI, CFI ve IFI mükemmel uyum aralığında; RMSEA değerinin ise kabul edilebilir uyum aralığındadır.

Ölçeğe ait ölçüm modeli sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo 9. Dijital Okuryazarlık Ölçeğine İlişkin Ölçüm Modeli Değerleri

Faktör/Madde	Standartlaştırılmış Yükler	T-değeri	AVE	CR
Tutum			0,57	0,90
M1	0,87	15,50**		
M2	0,90	16,44**		
M3	0,88	15,68**		
M4	0,85	15,09**		
M5	0,54	8,15**		
M6	0,65	10,37**		
M7	0,46	6,76**		
Teknik			0,54	0,87
M8	0,85	14,82**		
M9	0,86	15,11**		
M10	0,72	11,64**		
M11	0,60	9,22**		
M12	0,68	10,91**		
M13	0,66	10,35**		
Bilişsel			0,55	0,71
M14	0,79	10,61**		
M15	0,78	11,97**		
Sosyal			0,62	0,76
M16	0,91	13,97**		
M17	0,64	9,48**		

**p<0.01

Dijital okuryazarlık ölçeğine ait ölçüm modeli sonuçları, yol katsayıları (standartlaştırılmış yüksel), t-değerleri, AVE ve CR değerleri Tablo 9’da yer almaktadır. Analiz sonucunda standardize edilmiş yol katsayılarının 0,60 ve üzerindedir. CR değerinin 0,70, AVE değerinin 0,50 üzerinde olması ve aynı zamanda CR değerinin AVE değerinden büyük olması şartını (Akbiyık ve Coşkun, 2013: 47) sağladığı görülmektedir. Ayrıca gözlenen değişkenler ve gizil değişkenler arasındaki ilişki katsayılarına ait T değerlerinin istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde ($t > 2,58$) anlamlı olduğu görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri demografik faktörlerden cinsiyet, program türü ve sürekli internet bağlantısı olup olması açısından anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi için T-Testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dijital Okuryazarlık T-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	p
Tutum	Kadın	161	3,71	0,021
	Erkek	48	3,97	
Teknik	Kadın	161	3,73	0,025
	Erkek	48	3,97	
Bilişsel	Kadın	161	3,81	0,050
	Erkek	48	4,06	
Sosyal	Kadın	161	3,33	0,006
	Erkek	48	3,72	

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin dijital okuryazarlık tutum, teknik, bilişsel ve sosyal alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm boyutlarda erkek öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre H_1 hipotezi desteklenmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Program Türü Değişkenine Göre Dijital Okuryazarlık T-Testi Sonuçları

Boyutlar	Program Türü	N	Ortalama	p
Tutum	Teknik	152	3,75	0,482
	Sosyal	57	3,82	
Teknik	Teknik	152	3,76	0,233
	Sosyal	57	3,88	
Bilişsel	Teknik	152	3,79	0,038
	Sosyal	57	4,05	
Sosyal	Teknik	152	3,35	0,056
	Sosyal	57	3,61	

Tablo 11'e göre dijital okuryazarlık alt boyutlarından yalnızca bilişsel boyutta program türüne göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Buna göre öğrencilerin dijital okuryazarlık bilişsel boyutta sosyal bölümdeki öğrencilerin daha yüksek ortalama sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna göre H_7 hipotezi kısmen desteklenmektedir.

Tablo 12. Katılımcıların Sürekli İnternet Bağlantısı Olup Olmamasına Göre Dijital Okuryazarlık T-Testi Sonuçları

Boyutlar	Sürekli İnternet bağlantısı	N	Ortalama	p
Tutum	Evet	166	3,81	0,120
	Hayır	43	3,62	
Teknik	Evet	166	3,84	0,032
	Hayır	43	3,59	
Bilişsel	Evet	166	3,90	0,168
	Hayır	43	2,72	
Sosyal	Evet	166	3,44	0,564
	Hayır	43	3,36	

Tablo 12'de dijital okuryazarlık alt boyutlarından yalnızca teknik boyutta program türüne göre anlamlı

bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Analiz sonucuna göre sürekli internet bağlantısı olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir buna göre H_{10} hipotezi kısmen desteklenmektedir.

Araştırmada ayrıca öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri, diğer değişkenlerden kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu, program, lise türü, internette ayrılan süreye göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Anova Analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, lise türü ve internette ayrılan süreye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; buna karşılık kardeş sayısı, anne-baba çalışma durumu, programa göre herhangi anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Analiz sonucunda anlamlı çıkan değişkenlere ilişkin tablolar şu şekildedir:

Tablo 13. Anova Analizi Sonuçları

	Anne eğitim durumu	N	Ort.	S.S.	Varyans kaynağı	K.T.	SD	K.O.	F	p
Sosyal boyut	İlkokul	132	3,34	0,89	Gr. Ar.	6,17	3	2,06	2,85	0,039
	Ortaokul	47	3,51	0,76						
	Lise	25	3,52	0,74	Gr. İç	148,25	205	0,723		
	Üniversite	5	4,40	1,08	Top.	154,42	208	-		
	Baba eğitim durumu	N	Ort.	S.S.	Varyans kaynağı	K.T.	SD	K.O.	F	p
Bilişsel boyut	İlkokul	92	3,70	0,82	Gr. Ar.	4, 80	3	1,60	2,65	0,04
	Ortaokul	52	3,97	0,84						
	Lise	50	4,06	0,68	Gr. İç	123,84	205	0,60		
	Üniversite	15	3,86	0,52	Top.	128,63	208	-		
	Mezun olduğu lise	N	Ort.	S.S.	Varyans kaynağı	K.T.	SD	K.O.	F	p
Tutum boyutu	Anadolu Lisesi	97	3,91	0,64	Gr. Ar.	3,42	3	1,71	3,65	0,028
	Meslek Lisesi	90	3,64	0,76	Gr. İç	96,64	205	0,47		
	Diğer	22	3,71	0,53	Top.	100,06	208	-		
	İnternette geçirilen süre	N	Ort.	S.S.	Varyans kaynağı	K.T.	SD	K.O.	F	p
Tutum	1 saatten az	13	3,22	1,26	Gr. Ar.	5,75	3	1,92		
	1-2 saat	58	3,71	0,76						

boyutu	3-5 saat	112	3,89	0,49	Gr. İçi	94,31	205	0,46	4,16	0,007
	6 saat ve üzeri	26	3,70	0,81	Top.	100,06	208	-		
	İnternette geçirilen süre	N	Ort.	S.S.	Varyans kaynağı	K.T.	SD	K.O.	F	p
Bilişsel boyut	1 saatten az	13	3,27	1,32	Gr. Ar.	7,08	3	2,36	3,98	0,009
	1-2 saat	58	3,77	0,86						
	3-5 saat	112	3,99	0,63	Gr. İçi	121,54 8	205	0,59		
	6 saat ve üzeri	26	3,85	0,78	Top.	128,63	208	-		

Tablo 13'te yer alan Anova Analizi sonuçlarına göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyi sosyal boyutta anne eğitim durumları açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır (p: 0,039). Anne eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir. Benzer şekilde bilişsel boyutta baba eğitim durumları açısından anlamlı farklılık görülmektedir (p: 0,04). Baba eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri mezun olduğu lise türü açısından değerlendirildiğinde tutum boyutunda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p: 0,028). Anadolu Lisesinden mezun olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir.

Son olarak öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri internette geçirilen süreye göre incelendiğinde tutum boyutu ve bilişsel boyutta da anlamlı farklılaşmaların var olduğu görülmektedir (tutum boyutu p: 0,007; bilişsel boyut p: 0,009). Buna göre internette geçirilen süre 3-5 saat aralığında olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5. Sonuç

Teknolojideki hızlı değişme ve gelişmeler, tüm dünyada dijitalleşme süreçlerini hızlandırmış ve hayatımızın her alanına girmeye başlamıştır. Dijital bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde bu dönüşüm oldukça ivme kazanmış ve bir takım kavramları da literatüre kazandırmıştır. Bu kavramlardan bir tanesi de dijital okuryazarlıktır. Dijital araçları kullanabilme, doğru bilgeye doğru bir şekilde ulaşabilme, bu bilgilerin doğruluğu hakkında karar verebilme vb. dijital bilgi çağının en temel özellikleridir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde günümüz şartları bireylerin hem sosyal hayatında hem de iş hayatında dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerini gerekli kılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenerek çeşitli faktörler açısından değerlendirilmedir. Bu amaçla Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş Meslek Yüksekokulunda eğitim gören öğrencilerle anket çalışması yapılmıştır. 209 tane öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri tespit edilmiştir. Ng (2012)'nin geliştirdiği ve Hamutoğlu vd. (2017)'nin Türkçeye uyarladığı "Dijital Okuryazarlık" ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle dijital okuryazarlık ölçeğine yapısal eşitlik modeli ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve analiz sonucunda kullanılan ölçeğin uyum iyiliği kriterleri mükemmel uyum aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda araştırma kapsamına dahil edilen öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri hem ölçeğin genel düzeyi hem de alt boyutları olan tutum, teknik, bilişsel ve sosyal boyutunun ortaya düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin en çok kullandıkları dijital araçların telefon ve laptop olduğu, interneti daha çok sosyal medya amacıyla kullandıkları, en çok kullandıkları sosyal

ağların ise instagram ve youtube olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerde interneti eğitim ve araştırma amacıyla kullanma oranının oldukça düşük olduğu bir diğer önemli sonuçtur.

Bunun yanı sıra öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete, anne- baba eğitim durumuna, program türüne, lise türüne, sürekli internet bağlantısının olup olmamasına ve internete ayrılan süreye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırmada erkek öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu; sosyal içerikli programlarda (Posta Hizmetleri, Nüfus ve Vatandaşlık) okuyan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin teknik bölümlerdeki (Laboratuvar Teknolojisi, Gıda Teknolojisi, Gıda Kalite Kontrol ve Analizi) öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca anne ve babası üniversite mezunu olan ve Anadolu Lisesinden mezun olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir.

İçinde bulunduğumuz dijital bilgi çağında tüm işlemlerin dijital araçlarla yürütüldüğü bir mecrada doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanabilme ve bunları geliştirme, interneti amaçlarımız doğrultusunda güvenli ve bilinçli bir şekilde kullanma gibi birçok husus dijital okuryazarlığın önemini ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

- Akbıyık, A. ve Coşkun, E. (2013). Eğitsel Sosyal Yazılımların Kabul ve Kullanımına Yönelik Bir Model. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 4(13), 39-62.
- Aksoy, N. C., Karabay, E. ve Aksoy, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk İletişim*, 14(2), 859-894.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Audrin, C. ve Audrin, B. (2022). Key Factors in Digital Literacy in Learning and Education: A Systematic Literature Review Using Text Mining. *Education and Information Technologies*, 27(6), 7395-7419.
- Altmann T.K. (2008). *Attitude: A Concept Analysis*. In *Nursing Forum*. Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.
- Bawden, D. (2008). *Origins and Concepts of Digital Literacy*. In: C. Lankshear and M. Knobel (Eds.), *Digital Literacy: Concepts, Policies And Practices*. New York: Peter Lang.
- Bejaković, P. ve Mrnjavac, Ž. (2020). The Importance of Digital Literacy on The Labour Market. *Employee Relations: The International Journal*, 42(4), 921-932.
- Chetty, K., Qigui, L., Gcora, N., Josie, J., Wenwei, L. ve Fang, C. (2018). Bridging The Digital Divide: Measuring Digital Literacy. *Economics*, 12(1), 20180023.
- Covello, S. (2010). A Review of Digital Literacy Assessment Instruments. Syracuse University. Retrieved from https://www.academia.edu/7935447/A_Review_of_Digital_Literacy_Assessment_Instruments.
- Duran, E. ve Özen, N. E. (2018). Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Ervianti, E., Sampelolo, R. ve Pratama, M. P. (2023). The Influence of Digital Literacy on Student Learning. *Klasikal: Journal of Education, Language Teaching and Science*, 5(2), 358-365.
- Engel, K. S. ve Moosbrugger, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Ebert, C. ve Duarte, C. H. C. (2018). Digital Transformation. *IEEE Software*, 35(4), 16-21.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework For Survival Skills in The Digital Era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Ferrari, A. (2012). *Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks*. JRC Technical Reports. Luxembourg: European Union.
- Gialamas, V., Nikolopoulou, K. ve Koutromanos, G. (2013). Student Teachers' Perceptions About The Impact of Internet Usage on Their Learning and Jobs. *Computers & Education*, 62, 1-7.

- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.
- Hamutoğlu, N. B., Savaşçı, M., & Sezen-Gültekin, G. (2019). Digital Literacy Skills And Attitudes Towards E-Learning. *Journal of Education And Future*, (16), 93-107.
- Kress, G. (2005). Gains and Losses: New Forms Of Texts, Knowledge, And Learning. *Computers and Composition*, 22(1), 5-22.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, A. G. M. S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28).
- Kul, S. (2020). Dijital Okuryazarlık ve Diğer Değişkenlerle İnternet Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 28-41. DOI: 10.33461/uybisbbd.646682
- Li, M. ve Yu, Z. (2022). Teachers' Satisfaction, Role, And Digital Literacy During The COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 14(3), 1121.
- Martin, A. (2008). Digital Literacy and The "Digital Society". *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices*, 30(2008), 151-176.
- Martin, A. ve Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and Tools For Digital Literacy Development. *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*, 5(4), 249-267.
- Martínez-Caro, E., Cegarra-Navarro, J. G. ve Alfonso-Ruiz, F. J. (2020). Digital Technologies and Firm Performance: The Role of Digital Organisational Culture. *Technological Forecasting and Social Change*, 154, 1-10.
- Meyers, E. M., Erickson, I. ve Small, R. V. (2013). Digital Literacy And Informal Learning Environments: An Introduction. *Learning, Media And Technology*, 38(4), 355-367.
- Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?. *Computers & Education*, 59(3), 1065-1078.
- Nguyen, L. A. T. ve Habók, A. (2023). Tools For Assessing Teacher Digital Literacy: A Review. *Journal of Computers in Education*, 1-42.
- Oh, S. S., Kim, K. A., Kim, M., Oh, J., Chu, S. H. ve Choi, J. (2021). Measurement of Digital Literacy Among Older Adults: Systematic Review. *Journal of Medical Internet Research*, 23(2), E26145.
- Park, H., Kim, H. S. ve Park, H. W. (2020). A Scientometric Study of Digital Literacy, ICT Literacy, Information Literacy, and Media Literacy. *Journal of Data and Information Science*, 6(2), 116-138.
- Pala, Ş. M. ve Başbüyük, A. (2020). Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(3), 897-921.
- Reddy, P., Sharma, B. ve Chaudhary, K. (2020). Digital Literacy: A Review of Literature. *International Journal of Technoethics (IJT)*, 11(2), 65-94.
- Tinmaz, H., Lee, Y. T., Fanea-Ivanovici, M. ve Baber, H. (2022). A Systematic Review On Digital Literacy. *Smart Learning Environments*, 9(1), 1-18.
- <https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/DDE-2022-Raporu-Final.pdf>.